

בול ירושלים של הדואר הרוסי

בשנת 1909 הנפיק הדואר הרוסי
את הבול הראשון שנועד לשימוש
בלעדי בארץ ישראל

בשנת 1909 הנפיק הדואר הרוסי שפעל בשטחי האימפריה העות'מאנית בולים חדשים ועליהם הדפס רכב שכלל את שמו של בית הדואר בו נעשה שימוש בבול. בולים שכאלו הונפקו עבור שניים עשר מבתי הדואר המרכזיים שהפעילה רוסיה באזור הלבנט, וביניהם שני בתי הדואר שפעלו בארץ ישראל - יפו וירושלים.

ראשית הדואר הרוסי בתורכיה

במחצית המאה ה-18, כחלק מן המאמץ לחזק את קשרי המסחר בין האימפריה הרוסית והאימפריה העות'מאנית, פתח הדואר הרוסי בית דואר בעיר קונסטנטינופול. שירות שליחים העביר את דברי הדואר פעם בחודשיים לאורך נתיב שיצא מקונסטנטינופול והוביל דרך בוקרשט ויאסי לגבול הרוסי.

עם השנים הוקמו לאורך נתיב יבשתי זה כ-40 בתי דואר, ונקבעו תעריפים מיוחדים שהקלו על משלוח הדואר. נתיב זה בוטל בשנת 1853, עם פרוץ מלחמת קרים.

מקור: ויקיפדיה

השמדת הצי התורכי על ידי הצי הרוסי בקרב סינופ (איוואן איוואזובסקי)

ראשית הדואר הרוסי בתורכיה

בתום המלחמה ניצלה רוסיה את חולשתה של האימפריה העות'מאנית, ואת ההסכמים שנכפו עליה על ידי מעצמות אירופה, וחדשה את פעילות בתי הדואר הרוסיים בשטחים התורכיים. בשלב זה הוחלף קו הדואר היבשתי בבתי הדואר שהוקמו בערי החוף על ידי חברת הספנות הרוסית לניווט ומסחר.

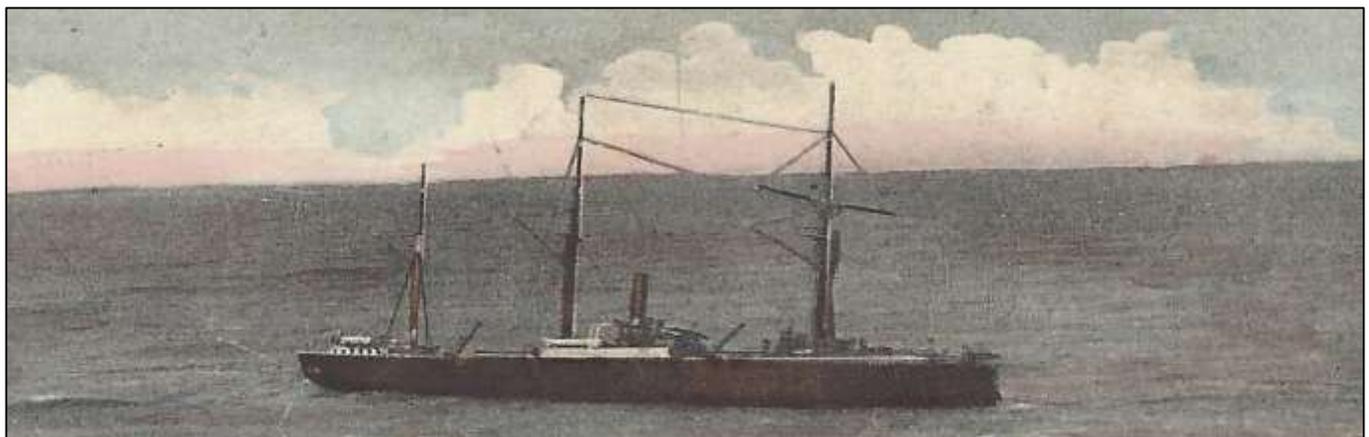
בול של הדואר הרוסי בלבנט, 1867

חברת הספנות לניווט ומסחר

בשנת 1856 נוסדה בעיר אודסה חברת ספנות פרטית במטרה למסד את המסחר הימי בין נמל אודסה ובין ערי נמל אחרות ברחבי הים השחור ומזרח הים התיכון. החברה נודעה בשם "רופיט" (РОПИТ), ראשי התיבות ברוסית של "חברת הספנות הרוסית לניווט ומסחר" (Русское общество пароходства и торговли).

בשנת 1863 חתמה החברה חוזה עם הדואר הרוסי ולפיו תוביל החברה את דברי הדואר הרוסיים בין בתי הדואר שיוקמו בערי נמל שונות בים השחור ובמזרח הים התיכון. בנוסף הוטל על חברת רופיט להקים ולתחזק את בתי הדואר הרוסיים בלבנט.

לצורך הפעלת בתי הדואר הדפיסה חברת רופיט בולי דואר מיוחדים, שחלקם התבססו על בולי דואר רוסיים עם תוספות של הדפסי רכב שונים.

ספינה של הדואר הרוסי בחוף יפו, 1891

חגיגות היובל לחברת רופיט

לקראת שנת 1907 תכננה חברת רופיט להנפיק סדרה חדשה של בולים שעוצבו במיוחד לציון מלאת חמישים שנה לפעילות החברה בנמלי מזרח הים התיכון.

העיטור המרכזי של הבול, שבבולים הקודמים הציג את סמל העיט של בית המלוכה הרוסי, הוחלף באיור של ספינת קיטור ולצידה טווח שנות הפעילות של החברה, 1857 ו-1907.

העיטור המרכזי בבולי היובל

העיטור המרכזי בבולים הרגילים

חגיגות היובל לחברת רופיט

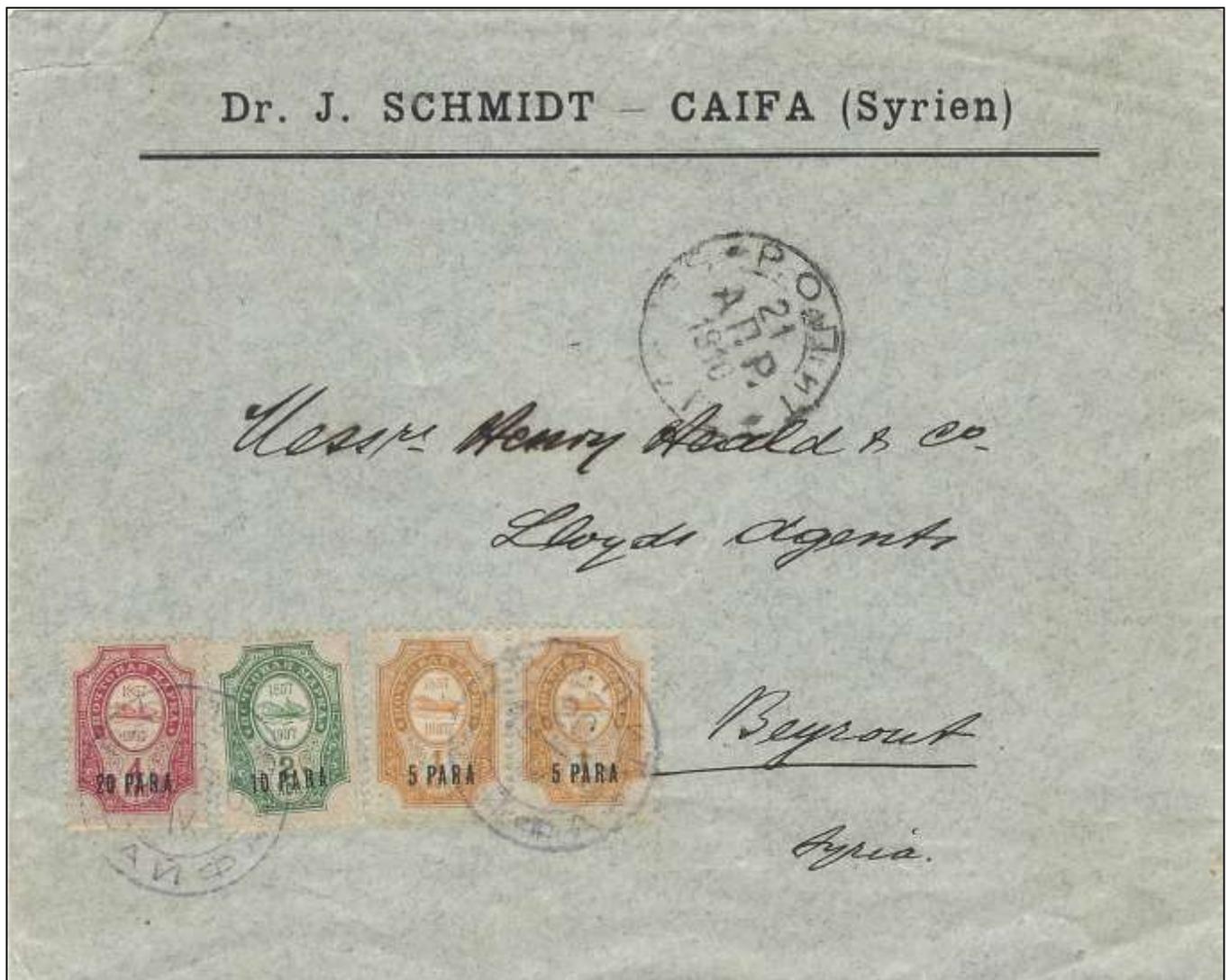
הבולים הודפסו עם ערכים נקובים במטבעות הרוסיים (קופקה ורובל), אולם נוסף עליהם הדפס רכב עם הערכים הנקובים במטבעות שהיו נהוגים באימפריה העות'מאנית (פארה ופיאסטר). הסדרה כללה תשעה בולים על פי הפירוט הבא:

- בול של **קופקה אחת** עם הדפס רכב של **5 פארה**.
- בול של **2 קופקות** עם הדפס רכב של **10 פארה**.
- בול של **4 קופקות** עם הדפס רכב של **20 פארה**.
- בול של **10 קופקות** עם הדפס רכב של **פיאסטר אחד**.
- בול של **50 קופקות** עם הדפס רכב של **5 פיאסטר**.
- בול של **70 קופקות** עם הדפס רכב של **7 פיאסטר**.
- בול של **רובל אחד** עם הדפס רכב של **10 פיאסטר**.
- בול של **3 רובל ו-50 קופקות** עם הדפס רכב של **35 פיאסטר**.
- בול של **7 רובל** עם הדפס רכב של **70 פיאסטר**.

חגיגות היובל לחברת רופיט

מסיבות פוליטיות שונות התעכבה הנפקת הבולים ובמקום שיצאו למכירה בשנת היובל, היא שנת 1907, הם הונפקו בבתי הדואר של רוסיה בלבנט רק בשנת 1909.

מעטפה שנשלחה ב-20 באפריל 1910 מבית הדואר הרוסי בחיפה, ועליה הודבקו ארבעה מבולי היובל של חברת רופיט בערך נקוב כולל של פיאסטר אחד (40 פארה). המכתב הגיע לבית הדואר בביירות ביום שלאחר מכן והוטבעה עליו חותמת בית הדואר המקומי ב-21 באפריל 1910.

הוספת שם בית הדואר על הבול

כשישה חודשים לאחר ההנפקה החגיגית, הוחלט להוסיף על הבולים שהוצעו למכירה בחלק מבתי הדואר של הדואר הרוסי בלבנט הדפס רכב נוסף שכלל את שמו של בית הדואר.

באופן מפתיע, בחרו הרוסים לציין את שמו של בית הדואר על גבי הבול באותיות לטיניות, ולא באותיות קיריליות. איות השם נעשה על פי המקובל בשפה הצרפתית.

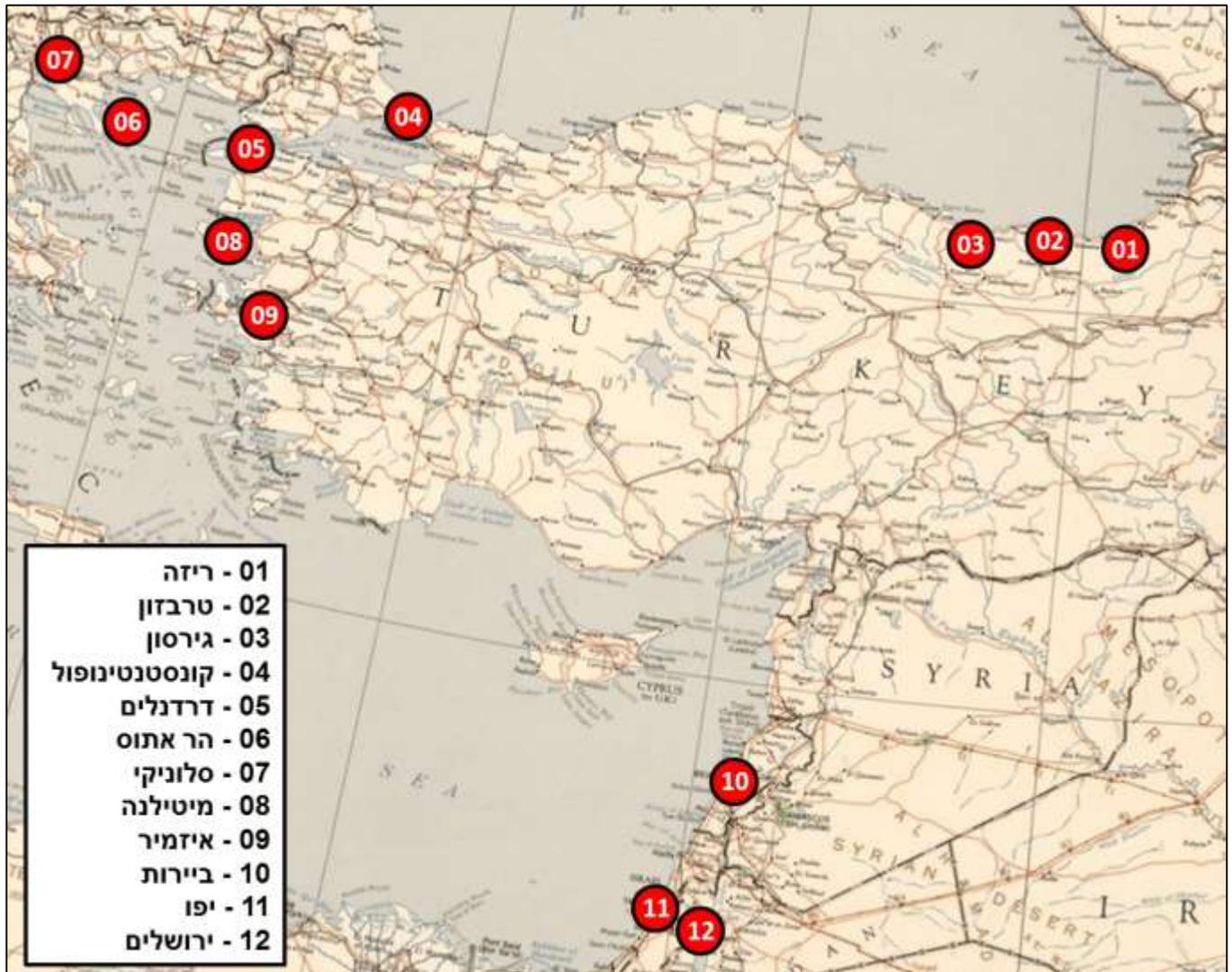
הבול בתוספת הדפס רכב עם שם בית הדואר "ירושלים"

הבול המקורי

הוספת שם בית הדואר על הבול

מבין עשרות בתי הדואר שהפעיל הדואר הרוסי לאורך חופי הים השחור, הים האגאי והים התיכון, הונפקו בולים שכללו את שם בית הדואר רק עבור תריסר מבתי הדואר. לא ידוע כיצד בדיוק הורכבה הרשימה, ומדוע נבחרו דווקא בתי דואר אלו ולא אחרים. ברור כי המדובר היה בבתי דואר חשובים ומרכזיים לפעילות הדואר הרוסי, אולם היו בתי דואר נוספים שיכלו להיכלל ברשימה ולא נבחרו.

בתי הדואר עבורם הונפקו בולים של שם בית הדואר

הוספת שם בית הדואר על הבול

ריזה

Rizeh, עיר נמל בצפון מזרח אנטוליה, על חוף הים השחור. הבולים הונפקו בחודש אוגוסט 1910.

טרבזון

Trebizonde, עיר נמל בצפון מזרח אנטוליה, על חוף הים השחור. הבולים הונפקו בחודש דצמבר 1909.

גירסון

Kerassunde, עיר נמל בצפון מזרח אנטוליה, על חוף הים השחור. הבולים הונפקו בחודש דצמבר 1909.

הוספת שם בית הדואר על הבול

קונסטנטינופול

Constantinople, בירת האימפריה העות'מאנית, על חוף מיצרי הבוספורוס. הבולים הונפקו בחודש ספטמבר 1909.

דרדנלים

Dardanelles, עיר נמל על חוף מצרי הדרדנלים. הבולים הונפקו בחודש נובמבר 1910.

הר אתוס

Athos Mont, מנזר ואתר קדוש לכנסייה היוונית אורתודוקסית, כיום חלק מיוון. הבולים הונפקו בחודש אוקטובר 1909.

הוספת שם בית הדואר על הבול

הר אתוס היה האתר היחידי לגביו הודפסו בולים גם עם כיתוב באותיות קיריליות. הבולים הונפקו בחודש אוקטובר 1910.

כיתוב באותיות קיריליות

כיתוב באותיות לטיניות

שני הבולים בערכים הנקובים הגבוהים לא הונפקו עם כיתוב באותיות קיריליות.

הוספת שם בית הדואר על הבול

סלוניקי

Salonique, עיר נמל השייכת כיום ליוון. הבולים הונפקו בחודש אוקטובר 1909.

מיטילנה

Mételin, העיר הראשית של האי לסבוס, כיום חלק מיוון. הבולים הונפקו בחודש אוגוסט 1910.

איזמיר

Smyrne, עיר נמל חשובה במערב אנטוליה, על חוף הים האגאי. הבולים הונפקו בחודש ינואר 1910.

הוספת שם בית הדואר על הבול

ביירות

Beyrouth, עיר נמל חשובה לחוף הים התיכון, כיום חלק מלבנון. הבולים הונפקו בחודש נובמבר 1910.

יפו

Jaffa, עיר הנמל הראשית ששירתה את עולי הרגל לירושלים, כיום חלק מישראל. הבולים הונפקו בחודש ינואר 1910.

ירושלים

Jerusalem, העיר היחידה מתוך הרשימה שלא הייתה עיר נמל. הבולים הונפקו בחודש ספטמבר 1909.

בולי ירושלים של הדואר הרוסי

כאמור, הבולים שהונפקו עבור בית הדואר הרוסי בירושלים היו הראשונים שהונפקו, יחד עם אלו שנועדו לעיר הבירה קונסטנטינופול.

אלו היו הבולים הראשונים שהונפקו לשימוש בלעדי בארץ ישראל.

הפסקת השימוש בבולי היובל

בחודש מרץ 1911 הופסק באופן רשמי השימוש בבולים שהונפקו לרגל שנת היובל, והם הוחלפו בבולים רוסיים רגילים עליהם התווסף הדפס רכב עם הערך הנקוב במטבעות האימפריה העות'מאנית. למרות זאת, בבתי דואר שונים נותר מלאי של הבולים הישנים והם המשיכו לשמש לצורך משלוח מכתבים.

מעטפה שנשלחה בדואר רשום ב-28 ביוני 1912 מבית הדואר הרוסי ביפו, ועליה הודבקו שניים מבולי היובל של חברת רופיט בערך נקוב כולל של 12 פיאסטר.